

„Odměny a tresty“

Tento učební materiál vznikl v rámci projektu Inovace studijního programu Pastorační a sociální práce ETF UK (CZ.2.17/3.1.00/33279) spolufinancovaného z prostředků Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hlavního města Prahy.

Evropský sociální fond – Operační program Praha Adaptability
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

Výchovné systémy

- Represivní výchovný systém
 - Sdělím pravidla, pokud někdo poruší, je potrestán
- Preventivní výchovný systém
 - Domluvím pravidla a snažím se zabránit tomu, aby je někdo porušil
 - Animátoři

Výchovné prostředky

- Odměny a tresty jsou jedněmi z výchovných prostředků
- Podporující – odměny, pochvaly, podpora, úspěch
- Represivní – trest, pokárání, odmítnutí

Ovlivňující faktory

- Samotné chování dítěte, individualita dítěte
- Dosažené výsledky – o čem už bylo dítě poučeno
- Úmysl dítěte
- Věk dítěte
- Prostředí
- Záměry a cíle vychovatele

Působení trestu a odměny

Jako podmíněný reflex:

Dítě něco udělá, následuje odměna, pochvala, tedy něco příjemného, proto dítě opakuje to, co pochvalu vyvolalo.

Dítě udělá něco, po čem následuje trest nebo pokárání, proto se dítě snaží toto jednání již neopakovat, aby se trestu vyhnulo.

Odměny 1

- Jde o pozitivní hodnocení – základní prvek výchovy a vzdělávání
 - Odměny, pochvaly
 - Pocit úspěchu
 - Umožnění činnosti
-
- **Zařídít věci tak, aby je dítě udělalo dobře a za to je pochválit, nedopustit, aby něco udělalo špatně a pak ho trestat**

Odměny 2

- Behaviorální techniky – zvláště u mladších dětí
 - Odměnu dávat bezprostředně
 - Postupné přibližování – zpočátku odměňovat i velmi malý úspěch dítěte, snahu
 - Zpočátku odměňujeme častěji, odměny jsou malé.
 - Permackův princip – neoblíbenou činnost doplníme činností oblíbenou
 - Využití úmluvy mezi dítětem a vychovatelem (jasné ujednání, přiměřená odměna)

Zásady používané při chválení a odměňování

- Četnost pochval – frekvence by se měla snižovat
- Intenzita pochval – intenzitu pochval přizpůsobit hodnotě činů
- Spojení pochvaly s činem – pochvala bezprostředně po činu, u menších dětí tím spíše
- Pozor na opomenutí odměny

Rizika při používání odměn

- Inflace odměny a pochvaly – ztrácí svůj účinek
- Dítě se učí chovat žádaným způsobem jen když je poté oceněn
- Je nezáměrně posilováno nežádoucí chování – není potrestáno, tedy říká „to můžu, nikdo mi to nezakázal“
- Žádoucí chování není posilováno, je promeškána příležitost
- Vychovatel bere chování jako samozřejmé

Úspěch, povzbuzení

- Úspěch – příjemný pocit, který následuje bezprostředně po urč. způsobu chování, jednání situaci
- Povzbuzení – proti pocitu méněcennosti
- Neposlušné dítě nebo dítě se špatným prospěchem potřebuje to, čeho se mu ve skutečnosti dostává nejméně
- Pozor na bludný kruh!

Tresty

- **Trest může špatné chování jen zastavit, odměna buduje správně.**
- Funkce trestu
 - Napravit škodu
 - Zabránit, aby se nesprávné chování opakovalo
 - Zbavit pocitu viny

Zásady při udělování trestu

- Přesné vymezení pravidel
- Úměrnost trestu
- Stejná spravedlnost pro všechny
- Trest jako cesta k nápravě

Druhy trestů

- Fyzické tresty
- Psychické tresty (včetně odmítnutí přízně)
- Potrestání zákazem oblíbené činnosti nebo donucením k neoblíbené činnosti

Princip přirozených následků

- Nepříjemné důsledky vyplývají ze samotného chování
 - Vychovatel je má dětem zprostředkovat
- Logické následky - předem domluvíme pravidla